Y dyfodol

Bydda i`n
Byddi di`n
Bydd e`n
Bydd hi`n
Bydd Sian yn
Bydd y wlad yn
Byddwn ni`n
Byddwch chi`n
Byddan nhw`n

I will win

I will be ready

She will sleep

She will be late

Rhodri will run

Rhodri will be angry

We will laugh

We will be walking

They will fight

They will be happy

The class will fail

The class will be celebrating

Y dyfodol yn y negyddol

Fydda i ddim yn
Fyddi di ddim yn
Fydd e ddim yn
Fydd hi ddim yn
Fydd Rhodri ddim yn
Fydd y wlad ddim yn
Fyddwn ni ddim yn
Fyddwch chi ddim yn
Fyddan nhw ddim yn

I will not cry

I will not be sad

He will not smile

He will not be happy

You will not concentrate

The girl will not like the play

The college will not close

They will not watch the programme

They will not be early

Cwestiwn yn y dyfodol

Fydda i`n?
Fyddi di`n?
Fydd e`n?
Fydd hi`n?
Fydd Sian yn?
Fydd y dosbarth yn?
Fyddwn ni`n?
Fyddwch chi`n
Fyddan nhw`n?

Nawr cyfieithwch y brawddegau

Will you go to Cardiff?

Will Sian be happy in the new house?

Will they be laughing in the film?

Will the boy dance tonight?

Will I succeed?

Will we be ready on time?

RHAID/MUST/HAVE TO

Mae'n rhaid	i mi
	i ti
	iddo ef
	iddi hi
	i ni
	i chi
	i ddyn nwh
Roedd rhaid	i mi
	ayyb
Bydd rhaid	i mi
	ayyb

e.e.

Mae'n rhaid i mi fynd

Roedd rhaid i mi fynd

Bydd rhaid i mi fynd

YMARFER

I must finish the work.

She must eat her food.

They must go to Swansea today.

We must drive to Cardiff.

He must take an interest in his work.

You must study for the test.

I had to concentrate in the lecture today.

They had to go and see the Senior Tutor.

You had to complete the course.

We had to watch the film.

You will have to phone at 7 o'clock.

They will have to go to the disco.

He will have to clean his room.

Dysgwch y geiriau canlynol:

Heddiw
Heno
Yfory
Ddoe
Echddoe
Yr wythnos hon
Yr wythnos nesaf
Yr wythnos ddiwethaf
Pythefnos
Mis
Yn wythnosol
Yn fisol
Yn flynyddol
Yn aml
Yn gyson
Yn ddiweddar
Weithiau
Bob nawr ac yn y man
Bob hyn a hyn
O bryd i'w gilydd
Oriau mân y bore
Ben bore
Yn hwyr y nos
Bob amser
Byth
Am byth
Amser maith yn ôl
Ers talwm

Gyda

Mae ..... gyda fi

Mae ..... gyda ti

Mae ..... gyda fe / hi / Sion / y myfyrwyr

Mae ..... gyda ni

Mae ..... gyda chi

Mae ..... gyda nhw

Cwestiwn

Oes ..... gyda ti /chi ?

Oes mae ..... gyda fi .

Nac oes does dim ..... gyda fi .

Nodyn pwysig

Oes ..... ?

Oes mae .....

Nac oes does dim .....

1. Do you have a dog ?

2. Does he have a job ?

3. Do they have time to go shopping ?

4. Do we have a ticket ?

5. I have dark hair

6. She has blue eyes

7. They have two dogs

8. Sian has a brother

9. You do not have enough time

10. He does not have a girlfriend

11. We do not have any money

12. I do not have a pet

13. Is there any tea in the teapot ?

14. Are there any students in college today

15. There are plenty of people here

16. There is no reason to believe that

Gorchmynion / Commands

Defnyddiwch y gorchmynion i ddweud wrth rywun am wneud rhywbeth.
Use the command forms to tell someone to do something.

■ **Sut i ffurfio gorchmynion**

Ffurfiau CHI:

- Ychwanegu **wch** at fôn y ferf:

cerdd~~ed~~	cerdd + wch	**cerddwch**	*walk*
gyrr~~a~~	gyrr + wch	**gyrrwch**	*drive*
rhed~~eg~~	rhed + wch	**rhedwch**	*run*

- Ychwanegu **wch** at y berfenw:

darllen	darllen + wch	**darllenwch**	*read*
edrych	edrych + wch	**edrychwch**	*look*
siarad	siarad + wch	**siaradwch**	*speak*

Ffurfiau TI:

- Ychwanegu **a** at fôn y ferf:

cerdd~~ed~~	cerdd + a	**cerdda**	*walk*
gyrr~~a~~	gyrr + a	**gyrra**	*drive*
rhed~~eg~~	rhed + a	**rheda**	*run*

- Ychwanegu **a** at y berfenw:

darllen	darllen + a	**darllena**	*read*
edrych	edrych + a	**edrycha**	*look*
siarad	siarad + a	**siarada**	*speak*

Gyda berfau **-io** (e.e. cofio, stopio), cadwch yr **i**:

cof~~io~~	cofi + wch	**cofiwch**	*remember*
	cofi + a	**cofia**	
stop~~io~~	stopi + wch	**stopiwch**	*stop*
	stopi + a	**stopia**	

chi

bôn y ferf + wch

berfenw + wch

ti

bôn y ferf + a

berfenw + a

chmynion / Commands

37 ...yn? e.e.

	CHI	TI
...istedd	eisteddwch	eistedda

	CHI	TI
eistedd		
cerdded		
rhedeg		
siarad		
gwrando		
ffonio		
darllen		
dweud		
mynd		
dod		

46. Beth ydy'r ffurfiau negyddol? e.e.

	CHI	TI
eistedd	peidiwch ag eistedd	paid ag eistedd

47. Ysgrifennwch y treiglad yn gywir, e.e.

Bwytwch ..... bob dydd. (llysiau)
Bwytwch .....lysiau..... bob dydd. (llysiau)

(i) Bwytwch ..... bob dydd. (llysiau)

(ii) Yfwch ..... o ddŵr. (digon)

(iii) Gwyliwch ..... Gymraeg ar y teledu bob nos. (rhaglen)

(iv) Siaradwch ..... yn y dosbarth Cymraeg. (Cymraeg)

(v) Dewiswch ..... o'r tun. (bisgeden)

(vi) Gwnewch ..... jam i mi, os gwelwch yn dda. (brechdan)

(vii) Prynwch ..... i mi yn y siop. (bara)

(viii) Tynnwch ..... o Dŵr Eiffel yn eich llyfr. (llun)

(ix) Rhowch ..... iddo fe ar ei ben-blwydd. (cerdyn)

(x) Ysgrifennwch ..... at eich ffrind post. (llythyr)

Llunio'r Gorffennol

Rhaid dod o hyd i fon y ferf (stem of the verb) ac ychwanegu terfyniad (and add an ending, I ,you , etc)

Berf + ais i

Berf +aist ti

Berf +odd e

Berf + odd hi

Berf + odd Sian / y myfyrwyr

Berf + on ni

Berf + och chi

Berf + on nhw

The following verbs lose their ending before adding the Past Tense endings
This rule applies to verbs which end in the same way

Canu
Canais

Penderfynu
Penderfynais

Codi
Codais

With some verbs the Past Tense endings are added directly to the verb

Eistedd
Eisteddais

Deall
Deallais

Darllen
Darllenais

Cadw
Cadwais

Siarad
Siaradais

Cwrdd
cwrddais

Some verbs change slightly

Gwrando
Gwrandawais

Aros
Arhosais

Cyrraedd
Cyrhaeddais

Bwrw
Bwriais

Disgwyl
Disgwyliais

Newid
Newidiais

Caniatau
Caniateuais

Dadlau
Dadleuais

Dechrau
Dechreuais

Glanhau
Glanheuais

Mwynhau
Mwynheuais

Cynnau
Cynheuais

Cau
Caeais

Gweld
Gwelais

Ymweld a
Ymwelais a

Gadael
Gadawais

Dweud
Dywedais

Meddwl
Meddyliais

Derbyn
Derbyniais

5) Fe _____ chi eich bysedd. (llosgi)

6) Fe _____ hi'n drwm. (cysgu)

7) Fe _____ e ei frecwast. (bwyta)

8) Fe _____ chi'r rhaff yn galed. (tynnu)

9) Fe _____ di'r llestri. (malu)

10) Fe _____ i fy nghrys. (rhwygo)

Cofiwch fod cwestiwn yn **treiglo'n feddal.**

11) _____ chi i'r ysgol heddiw? (rhedeg)

12) _____ i ti ddoe? (gweld)

13) _____ nhw y ras? (gorffen)

14) _____ hi'r dillad? (prynu)

15) _____ ti am y disgo? (cofio)

Cofiwch sut mae **brawddegau negyddol** yn treiglo.

16) _____ i ddim cardiau iddo fe. (gwerthu)

17) _____ ti ddim am y cyfarfod. (cofio)

18) _____ ni ddim am y cylchgrawn. (talu)

19) _____ nhw ddim yn y wers. (dysgu)

20) _____ e mo'r llyfr. (prynu)

☺ Defnyddio'r Gorffennol

I nodi gweithred sy wedi digwydd un waith yn y Gorffennol.

Bues i yn Abertawe. *I have been to Swansea..*
I went to Swansea.

'bues i'

bues i	*I was/have been*
buest ti	*you were/have been*
buodd e	*he was/has been*
buodd hi	*she was/has been*
buodd Siân	*Siân was/has been*
buon ni	*we were/have been*
buoch chi	*you were/have been*
buon nhw	*they were/have been*

☺ Negyddol

Rydyn ni'n gallu treiglo'r gytsain gyntaf, ac yn rhoi 'ddim' ar ôl y ferf.

fues i ddim
fuest ti ddim
fuodd e ddim
fuodd hi ddim
fuodd Huw ddim
fuon ni ddim
fuoch chi ddim
fuon nhw ddim
fuodd y plant ddim

Wrth ysgrifennu, rydyn ni'n rhoi 'ni' o flaen y ferf; does dim rhaid treiglo ar ôl 'ni'.

ni bûm (i)	neu ni fûm
ni buost (ti)	ni fuost (i)
ni bu (ef)	ni fu (ti)
ni bu (hi)	ni fu (ef)
ni bu Huw	ni fu (hi) fu Huw
ni buom (ni)	ni fuom (ni)
ni buoch (chi)	ni fuoch (chi)
ni buont (hwy)	ni fuont (hwy)
ni bu'r plant	ni fu'r plant

☺ Yr Amser Gorffennol

MYND

Es i	Aethon ni
Est ti	Aethoch chi
Aeth e/hi	Aethon nhw

DOD

Des i	Daethon ni
Dest ti	Daethoch chi
Daeth e/hi	Daethon nhw

CAEL

Cefais i	Cawson ni
Cefaist ti	Cawsoch chi
Cafodd e/hi	Cawson nhw

GWNEUD

Gwnes i	Gwnaethon ni
Gwnest ti	Gwnaethoch chi
Gwnaeth e/hi	Gwnaethon nhw

☺ Ymarferion

1) _____ at y deintydd ddoe. (mynd)
2) _____ ni ormod i'w fwyta yn y parti. (cael)
3) _____ nhw eu gwaith cartref ar y bws. (gwneud)
4) Ar fore Nadolig _____ e feic newydd. (cael)
5) _____ i'r cinio neithiwr. (gwneud)
6) _____ hi i Nefyn ddoe. (mynd)
7) Ar ein gwyliau _____ ni lawer o bethau diddorol. (gwneud)
8) _____ i ar y bws bore 'ma. (dod)
9) _____ nhw gêm wych ddoe. (cael)
10) Rydw i'n credu y _____ hi ar y trên. (dod)
11) I ba ysgol _____ ti? (mynd)
12) _____ nhw i Gydweli ar y bws. (mynd)
13) Peidiwch â phoeni, _____ chi eich gorau. (gwneud)
14) _____ ni mewn car. (dod)
15) _____ chi aton ni o Rydfelen. (dod)
16) _____ i fy ngeni yn Nolgellau. (cael)

17) _____ e gastell yn y tywod. (gwneud)

18) Ble _____ ti dy eni. (cael)

19) _____ ti dy waith cartref yn hwyr! (gwneud)

20) _____ ti i'r ymarfer yn gynnar. (dod)

Rhowch ffurfiau Gorffennol y berfau yn y brawddegau hyn:

1. Ble [cael] chi ginio heddiw?
2. [mynd] ni i weld y gêm yng Nghaerdydd.
3. [dod] nhw adre'n gynnar.
4. Pryd [dod] chi adre neithiwr?
5. [cael] nhw'r wobr gyntaf yn yr eisteddfod?
6. [gwneud] chi rywbeth yn y dre?
7. Pryd [mynd] chi ar eich gwyliau y llynedd?
8. [dod] i yma ddoe.

Trowch y brawddegau hyn yn negyddol:

1. Ces i wobr am ganu.
2. Cafodd hi'r wobr gyntaf.
3. Daethon ni adre'n gynnar.
4. Aethoch chi i weld y gêm.
5. Wnaethon nhw fe yn y bore.
6. Des i i'r coleg ddoe.
7. Aeth hi i'r ysbyty.
8. Cafodd e hi am ganu yn yr eisteddfod.

Llanwch y bylchau yn y brawddegau hyn:

1. _____ i mo'r wobr gyntaf ddoe. [cael]
2. _____ nhw mo'r llyfr yn y dre. [cael]
3. _____ chi'r mo'r llestri trwy'r gwyliau. [gwneud]
4. _____ e mohonyn nhw. [gwneud]
5. Ches i _____'r wobr, gwaetha'r modd.
6. Wnaethon nhw _____ fe'n dda iawn.

Y gorffennol (Berfau rheolaidd)

Cyfieithwch y brawddegau

1. I saw

2. You ate

3. He slept

4. She drank

5. The pig fell.

6. We played

7. You forgot

8. They smiled.

9. I didn`t run

10. You didn`t walk

13. She didn`t get dressed

14. We didn`t get up

15. You didn`t speak

16. They didn`t pay

17. Did I fail?

18. Did you see the film?

19. Did Rhian eat her breakfast?

20. Did the storm hit the college? (to hit – bwrw)

21. Did we answer the question?

22. Did you celebrate last night?

23. Did they finish the food?

Y gorffennol

Cyfieithwch y brawddegau canlynol;

I drank

You sang

He played

She danced

We walked

You slept

They looked

I fell

You saw

He believed

She cried

We drove

You washed

They smiled

Sian jumped

Rhian read

Rhodri wrote

Owain grew

The cat ate

The child watched

The bird flew

The people opened

My father ran

His sister passed

Their dog swam

Berfau Cryno

1. Yfedodd Rhodri ormod o gwrw neithiwr.
2. Cerddedais i i'r ysgol y bore 'ma.
3. Es i mynd i'r sinema nos Sadwrn diwetha.
4. Mwynheuaist ti dy hun yn Llangrannog?
5. Cafon ni ginio yn y dref neithiwr.
6. Welais e ddim byd wrth gerdded i'r ysgol.
7. Rhedegodd hi yn gyflym iawn i ennill y ras.
8. Neidiodd i o'r bws a syrthiodd i ar y llawr.
9. Eisteddais hi wrth y ddesg yng nghefn y dosbarth.
10. Prynais e sigarennau yn y siop gornel.

Darllenwch yr addasiad canlynol o gyfweliad rhwng Cefin a Iwan Thomas am ei waith a'i ddiddordebau a chwblhewch y dasg.

Gan ddefnyddio'r wybodaeth am Iwan Thomas yn y cyfweliad, ysgrifennwch erthygl ffurfiol ar gyfer cylchgrawn athletau yn disgrifio ei gyrfa. Bydd rhaid i chi ysgrifennu yn y gorffennol. Dechreuwch fel hyn.

"Cafodd Iwan Thomas ei eni ..."

Cefin:	Ble cawsoch chi eich geni/
Iwan:	Fe ges i fy ngeni yn Farnborough yn Kent yn un naw saith pedwar ond rydw i'n byw yn Southampton ar hyn o bryd.
Cefin:	Oeddech chi'n hoffi athletau yn yr ysgol?
Iwan:	Oeddwn, ond roeddwn i'n hoffi pethau eraill hefyd. Roeddwn i'n chwarae pêl-droed a rygbi i dimau'r ysgol a rasio beiciau BMX.
Cefin:	Pryd dechreuoch chi gystadlu a rhedeg mewn rasys mawr?
Iwan:	Roeddwn i tua un deg saith oed ac mae hynny yn eitha hwyr achos mae llawer o bobl yn dechrau yn yr ysgol gynradd.
Cefin:	Pam roeddech chi'n canolbwyntio aaar athletau?
Iwan:	Roeddwn i'n gwneud athletau ym mabolgampau'r ysgol a dywedodd fy athro y dylwn i feddwl am wneud athletau yn broffesiynol achos bod gen i lawer o dalent.
Cefin:	Oes rhaid i chi ymarfer llawer?
Iwan:	Oes, fel arfer mae rhaid i mi ymarfer yn galed saith diwrnod yr wythnos ac am un ar ddeg mis bob blwyddyn.
Cefin:	Pa gystadleuaeth oedd y mwya pwysig i chi ei ennill?
Iwan:	Ennill Gemau'r Gymanwlad i Gymru achos er bod Dad yn Sais mae Mam yn Gymraes ac rydw i'n teimlo fy mod i'n Gymro.
Cefin:	Beth fasech chi'n dweud wrth berson ifanc sy eisiau bod yn athletwr?
Iwan:	I ddechrau ymunwch â chlwb athletau yn yr ardal ac i fwynhau y gamp.

Llenwi'r Bylchau – Filling the gaps

An exercise for those who like to see things in table form.
Following the example, fill in the following table:

	FI	FE/HI	Ni
Prynu (to buy)	Prynais i	Prynodd e/hi	Prynon ni
Mynd		Aeth e/hi	
Gwylio (to watch)	Gwyliais i		
Edrcyh (to look)		Edrychodd e/hi	
Dod			
Gwisgo			Gwisgon ni
Yfed	Yfais I		
Cael			Cawson ni
Cerdded	Cerddais i		
Ymolchi		Ymolchodd e/hi	
Gwneud (to make/do)			Gwnaethon ni
Clywed (to hear)		Clywodd e/hi	

	FI	FE/HI	Ni
Bwyta (to eat)			
Gweithio	Gweithiais i		
Gwrando		Gwrandawodd e/hi	
Cysgu	Cysgais i		Cysgon ni
Gyrru	Gyrrais i		
Mwynhanu		Mwynheuodd e/hi	
Dechrau			Dechreuon ni
Penderfynu		Penderfynodd e/hi	